

انتخابات سراسری پارلمانی اندونزی و تغییر نقشه سیاسی این کشور

انتخابات سراسری پارلمانی اندونزی نسبتاً در فضائی آرام و به دور از تنش جدی بمنظور تعیین نمایندگان مجلس نمایندگان مردم، مجلس نمایندگان مناطق و مجالس نمایندگان استان‌ها، شهرستان‌ها و شهرها در ۹ آوریل ۲۰۰۹ برگزار گردید. دستیابی به اکثریت کرسی‌های مجلس مهمترین هدف احزاب سیاسی در این کشور بود. حزب دموکرات (به رهبری یودیونو رئیس جمهور فعلی) توانست با کسب ۲۰٫۸۵ درصد آرا و با پیشی گرفتن بر احزاب بزرگی چون گلکار (به رهبری یوسف کالا) و دموکراتیک مبارز (خانم مگاواتی) نقشه سیاسی این کشور را تغییر دهد. به طور کلی عوامل مهم در پیروزی حزب دموکرات عبارت بودند از اصول و ایدئولوژی مشخص، منابع مالی کافی، سازماندهی و کادر قوی و رهبری کاریزماتیک حزبی و دلایل شکست نسبی دیگر احزاب بزرگ چون گلکار و دموکراتیک مبارز و حتی احزاب اسلامی، اختلافات داخلی و ضعف در ترجمه تمایلات و منافع عامه به زبان قابل فهم برای جامعه و عدم حضور رهبری کاریزماتیک بود. این در حالی بود که مردم در فضای کنونی براساس کاریزمای رهبران و نه برنامه احزاب رأی دادند.

پس از رایزنی میان احزاب سیاسی، در نهایت احزاب گلکار و هانورا به همراه چهار حزب کوچک دیگر با معرفی زوج نامزد ریاست جمهوری یوسف کالا- ویرانتو و احزاب دموکراتیک مبارز و گریندرا به همراه هفت حزب سیاسی کوچک با معرفی خانم مگاواتی - پرابووو و همچنین احزاب دموکرات، عدالت و رفاه، رسالت ملی، اتحاد توسعه و بیداری ملی با حمایت هجده سیاسی کوچک و معرفی زوج ریاست جمهوری یودیونو - بودیونو برای انتخابات آتی ریاست جمهوری (۸ ژوئیه ۲۰۰۹) ائتلاف نمودند.

مجلس نمایندگان مردم مهم‌ترین هدف احزاب سیاسی در این کشور می‌باشد. بر اساس قانون انتخابات سراسری، احزابی می‌توانند نمایندگان خود را به مجلس اعزام نمایند که بتواند حدنصاب پارلمانی (parliamentary threshold) یعنی ۲/۵ درصد را کسب نمایند. همچنین انتخابات ریاست جمهوری در این کشور در ۸ ژوئیه برگزار خواهد شد و طبق قانون انتخابات ریاست جمهوری، احزاب و یا مجموعه احزابی که حداقل ۲۵ درصد آراء ملی یا ۲۰

انتخابات پارلمانی اندونزی در ۹ آوریل ۲۰۰۹ به منظور تعیین نمایندگان مجلس نمایندگان مردم، مجلس نمایندگان مناطق و مجالس نمایندگان استان‌ها، شهرستان‌ها و شهرها با حضور ۳۸ حزب سیاسی در سطح ملی به علاوه ۶ حزب محلی آنچه که برای اولین بار طبق یادداشت تفاهم صلح هلسینکی بین دولت مرکزی و آنچه به منظور انتخاب نمایندگان مجلس نمایندگان محلی شرکت نمودند، برگزار گردید. دستیابی به کرسی‌های

درصد کرسی‌های مجلس نمایندگان مردم را کسب کرده باشند می‌توانند نامزدهای خود را به کمیسیون انتخابات معرفی نمایند. ذیلاً به موضوعات مرتبط با انتخابات پارلمانی از جمله برگزاری انتخابات آرام اما همراه با تخلفات، ارزیابی تحلیلی نتیجه انتخابات به ویژه راز موفقیت حزب دموکرات به رهبری یودیونو و کاهش نسبی آراء احزاب اسلامی و بالاخره ترکیب ائتلاف‌ها برای حضور در انتخابات ریاست جمهوری پرداخته می‌شود.

انتخابات نسبتاً آرام اما همراه با تخلفات فراوان

به غیر از چند مورد بمب‌گذاری ساده در منطقه پاپوآ که قابل پیش بینی نیز بود، انتخابات به طور نسبی در فضائی آرام برگزار شد. لیکن طبق پیش‌بینی‌ها کمیسیون انتخابات به دلیل کمبود امکانات لجستیکی و نیروی انسانی در برگزاری انتخابات سالم با معضلاتی مواجه بوده است که قبلاً توسط بسیاری از مراکز تحقیقاتی و مطالعاتی و بعضاً شخصیت‌های سیاسی حزبی نیز هشدار لازم داده شده بود. مهمترین معضل پیش روی کمیسیون انتخابات، ابهام در فهرست رأی دهندگان واجد شرایط در انتخابات بود به این معنا که کمیسیون موظف است پس از دریافت آخرین آمار جمعیت از وزارت کشور فهرست افراد واجد شرایط (۱۷ سال به بالا) را برای حضور در انتخابات مشخص و از آنها برای شرکت در انتخابات دعوت نماید. در مجموع طبق آمار ارائه شده توسط هیأت نظارت بر انتخابات حدود هزار مورد تخلف اداری در برگزاری انتخابات توسط هیأت نظارت گزارش داده شده است که رسیدگی جدی به آنها از جمله انتظارات احزاب سیاسی می‌باشد. لازم به ذکر است که تخلف در انتخابات از جمله ابهام در فهرست افراد واجد شرایط و یا کمبود امکانات لجستیکی در اندونزی با توجه به سابقه برگزاری انتخابات سراسری در این کشور مسبوق به سابقه می‌باشد. پس از

پایان یافتن شمارش نهایی آراء، دادگاه قانون اساسی به کلیه احزاب فرصت داد تا اعتراضات و شکایات خود درخصوص تخلف در شمارش آراء و تخصیص کرسی‌های مجلس را طرح نمایند که تقریباً تمامی احزاب در این خصوص اقدام کردند. به‌رغم موارد زیاد تخلف اداری و یا حتی جزایی در برگزاری انتخابات در اندونزی که کشف و اعلام آنها در جای خود قابل تحسین است و هم اکنون به دنبال شکایت رسمی احزاب بسیاری از پرونده‌ها در حال رسیدگی توسط دادگاه قانون اساسی است اما تجربه انتخابات متعدد در این کشور چه در سطح ملی و چه در سطح استان‌ها و شهرستان‌ها نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی جامعه اندونزی لاقلاً در زمان کنونی تلاش چندانی برای ایجاد تردید در مشروعیت انتخابات و یا برهم زدن و برگزاری مجدد آن مخصوصاً اینکه برنده انتخابات حزب حاکم است، نخواهد بود.

راز پیروزی حزب دموکرات به رهبری یودیونو

برخلاف انتخابات سال ۲۰۰۴ که حزب دموکرات با اولین بار حضور در انتخابات فقط ۷ درصد آراء ملی را کسب کرده بود، توانست این میزان را در انتخابات اخیر به سه برابر یعنی ۲۰/۸۵ درصد برساند به طوری که بر احزاب بزرگی چون گلکار (به رهبری یوسف کالامعاون کنونی رئیس جمهور) و دموکراتیک مبارز (خانم مگاواتی) پیشی بگیرد. به نظر می‌رسد که باید ۴ عامل مهم و مرتبط با یکدیگر را در ثبات و موفقیت احزاب سیاسی در نظر داشت: اصول و ایدئولوژی مشخص، منابع مالی کافی، سازماندهی و کادر قوی و رهبر حزبی که بتواند در سیاست ملی کشور تعیین کننده و شناخته شده باشد. سؤال این است که این حزب چگونه توانست ویژگی‌های مذکور را در خود جمع نماید به طوری که با اقداماتی که

در طول پنج سال به خصوص سال اخیر انجام شد، بر احزاب قدیمی و باسابقه پیشی بگیرد.

به لحاظ ایدئولوژی حزبی، حزب دموکرات یک حزب ملی- مذهبی است. با آغاز دوره اصلاحات در اندونزی در سال ۱۹۹۸، احزاب و گروه‌های اسلامی این کشور پس از خروج از دوران حکومت خودکامه سوهارتو فضا را برای فعالیت بیشتر فراهم دیدند. اما ضعف آموزه‌های اسلامی در این کشور منجر به تأثیرپذیری از جریان‌های اسلام رادیکالی و به دنبال آن چندین مورد بمب‌گذاری در جزیره بالی، درگیری مذهبی به خصوص بین مسلمانان و مسیحیان و دیگر اختلافات مذهبی در جامعه چند قبیله‌ای و چند دینی این کشور شد. به دنبال واقعه ۱۱ سپتامبر و مداخله آمریکا و غرب در امور کشورهای اسلامی به بهانه مبارزه با تروریسم و دیگر اقدامات علیه جریان‌های اسلامی تندرو، دولت اندونزی تحت حاکمیت یودیونو را نیز بر آن داشت تا با این جریان همسو شده و با تلاش برای حل برخی اختلافات مذهبی داخلی از جمله در منطقه پوسو و آمبون، حرکت جریانات اسلام رادیکال را کنترل نماید. دولت اندونزی ضمن ارتباط با گروه‌ها و احزاب اسلامی با شعار ملی‌گرایی و اعتقاد به پانچاسیلا توانست فضایی از اسلام که در آن نوعی از اسلام اعتدال‌گرایانه حاکم است در کشور ایجاد کند که هم مورد تأیید اسلام‌گرایان و هم ملی‌گرایان و در نهایت مقبول عامه مردم باشد.

درخصوص ویژگی توان مالی حزب می‌توان گفت که حزب دموکرات همانند سایر احزاب (به جز عدالت و رفاه و رسالت ملی) حق عضویت منظم ماهانه را به اعضای خود تحمیل نمی‌کند اما از بخش مالی حرفه‌ای و کارآمد برخوردار است و اغلب کادر این حزب افراد بازنشسته و بانفوذ ارتش هستند که اکنون سرمایه‌های

بزرگی را در اختیار داشته و یا اغلب به عنوان کمیسی‌ر دولت در شرکت‌های دولتی فعال هستند. در ارتباط با سازماندهی تقریباً قوی، حزب دموکرات در مقایسه با دیگر احزاب از زمان تأسیس تاکنون با اختلاف و انشعاب داخلی جدی مواجه نبوده است. اغلب کادر و شخصیت‌های این حزب را افرادی تشکیل می‌دهند که افراد باسابقه بازنشسته ارتش و دارای نظم خاص هستند که از یودیونو که خود ژنرال بازنشسته ارتش می‌باشد حرف شنوی دارند. سازماندهی حزب دموکرات در انتخابات اخیر به گونه‌ای بود که ۹ تیم قوی از افراد باسابقه سیاسی و نیز اطلاعاتی از ارتش و پلیس با بکارگیری هنر خود علاوه بر نفوذ در دوائر و مناطق مختلف اندونزی و معرفی هر چه بیشتر یودیونو نزد افکار عمومی، توانستند برنامه تفرقه افکنی در داخل دیگر احزاب را نیز پیش ببرند. وظایف هر یک از تیم‌های مذکور عبارت بودند از تأمین نیازمندی‌های تبلیغاتی حزب دموکرات، انجام عملیات اطلاعاتی در دوائر به منظور جذب آرا به نفع حزب دموکرات و یودیونو، ارائه نظرات مشورتی، معرفی سیاست‌های موفقیت‌آمیز یودیونو، جذب شخصیت‌های اجتماعی، مذهبی، اقتصادی و بازاری، زنان، کشاورزان و صیادان، تبلیغات میدانی، توسعه شبکه‌های حمایت از یودیونو، برگزاری مراسم مذهبی تبلیغ و ذکر توسط بنیاد ذکر نورالسلام یودیونو و همچنین تلاش جهت سوق دادن افکار عمومی به سمت افزایش جایگاه یودیونو که شخصیت‌های سیاسی به همراه چند تن از فرماندهان قدیمی ارتش که در این تیم قرار داشتند و حتی می‌توانستند با نفوذ در دستگاه اطلاعاتی کشور به نفع یودیونو و حزب حاکم دموکرات استفاده نمایند. عامل بعدی پیروزی حزب دموکرات حضور شخص یودیونو به عنوان رهبر مورد تأیید این حزب می‌باشد. در اکثر پلاکاردهای تبلیغاتی این حزب، اصطلاح حزب یودیونو

درج شده بود و حدود ۸۰ درصد مردم بدون اینکه با نامزدهای مجلس مندرج در فهرست حزب دموکرات آشنائی داشته باشند به حزب مذکور صرفاً در نتیجه شناخت از شخص یودیونو که این حزب را هدایت می‌کند رأی دادند.

علاوه بر موارد ساختاری فوق، اقدامات چند سال اخیر یودیونو و نوع تبلیغات حزب در ارائه دستاوردهای خود به مردم که غالباً جنبه عوام‌گرایانه داشته است نیز در پیروزی حزب وی در انتخابات دخیل بوده است. اغلب مردم عوام که جمعیت زیادی از این کشور را تشکیل می‌دهند به دستاوردهای کوتاه مدت توجه دارند. مضافاً استفاده از توان رسانه‌ای برای بزرگ نمودن دستاوردهای مذکور و بهره‌برداری از آن در تبلیغات انتخاباتی توسط یودیونو و نسبت دادن آن به حزب دموکرات نیز مهم است، این در حالیست که اغلب احزاب تحت ائتلاف کابینه یودیونو از برخی سیاست‌های دولت در موارد سخت و بحرانی فاصله می‌گرفتند و یا برخورد دوگانه با دولت داشتند. کاهش قیمت نفت در بازارهای جهانی و در نتیجه کاهش قیمت سوخت در سال پایانی دولت یودیونو با مهارت وی در اجرای برنامه پوپولیستی یا عوام‌گرایانه در این مدت با برنامه بهبود رفاه عامه نیز همراه شد که همگی زمینه موفقیت حزب دموکرات را فراهم آورد. علاوه بر توزیع اجاق‌های گازی کوچک به مردم محروم، اجرای برنامه کمک نقدی مستقیم به اقشار ضعیف جامعه (برنامه *BLT*) که با منافع کوتاه مدت ۳۵ میلیون فقیر اندونزی گره خورده بود، در این زمینه مؤثر بود. در واقع نوع برداشت عامه مردم از عملکرد احزاب، درست یا غلط و اینکه تا چه اندازه یک حزب می‌تواند میزان تعهد و توجه خود به منافع کوتاه مدت مردم را نمایش دهد در انتخابات اخیر بسیار تعیین کننده بود لکن برخی احزاب

موفق به درک عملی واقعیت مذکور نشدند و شاید بتوان گفت حزب خانم مگاواتی بیشترین اشتباه تبلیغاتی را در این زمینه داشت.

عوامل دیگری نیز در پیروزی حزب دموکرات در انتخابات پارلمانی مؤثر بوده که می‌تواند بر شانس پیروزی یودیونو در انتخابات ریاست جمهوری نیز کمک نماید. از جمله آنها حضور این حزب در دولت به عنوان حزب حاکم (*incumbent*) با برخوردارگی از امکانات و نیروی انسانی که توانست به خوبی نتیجه کارهای خود را به مردم ارائه دهد و از اثرات روانی آن بر جامعه به نفع خود بهره برداری نماید ضمن اینکه نتیجه نظرسنجی‌ها که اغلب به نفع حزب دموکرات و یودیونو بود تا حدودی بر این تأثیر روانی جامعه کمک نمود. ایجاد نظم و امنیت نسبی در جامعه در مقایسه با دولت قبلی به خصوص حل بحران در آچه، پوسو و پاپوا، تحقق نسبی برنامه‌های تنظیم شده دولت مانند اجرای قانون و مبارزه با فساد و مهمتر از همه شیوه تبلیغ و نمایش آن در رسانه‌ها، حمایت غربی‌ها به خصوص آمریکا از ابتدای حاکمیت یودیونو و وارد نمودن این کشور در گروه‌های بین‌المللی مانند گروه ۲۰، واگذاری نقش مؤثر در مجامع بین‌المللی به این کشور، اقدام مجله تایم در معرفی یودیونو به عنوان یکی از صد رهبر تأثیرگذار دنیا و عوامل دیگر که هر کدام می‌تواند در جای خود مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

علاوه بر عنایت به برگ‌های برنده یودیونو و حزبی در انتخابات پارلمانی، می‌توان به دلایل شکست نسبی احزاب بزرگ اشاره نمود. احزاب گلکار و دموکراتیک مبارز در ترجمه تمایلات و منافع عامه به زبان قابل فهم برای جامعه موفق عمل نکردند. ضعف مذکور را حتی می‌توان در نقشه ائتلاف این احزاب مشاهده کرد. به طور مثال حزب گلکار که در انتخابات سال ۲۰۰۴ موفق به کسب

۲۲ درصد آرا و بیشترین کرسی‌های مجلس شد بدون هیچ‌گونه محاسبه سیاسی دقیق، یوسف کالا رهبر این حزب را که به لحاظ وجهه عمومی از جایگاه چندان بالایی برخوردار نیست نامزد ریاست جمهوری اعلام کرد. این برخورد احساسی از اینجا ناشی می‌شود که حزب گلکار فکر می‌کرد با استفاده از ظرفیت‌های سازمانی خود می‌تواند بر نوع انتخاب مردم اثر بگذارد. این در حالیست که در فضای کنونی جامعه اندونزی که اغلب ضمن ابراز نارضایتی از عملکرد احزاب، آنها را فقط دنباله رو منافع شخصی و حزبی خود می‌دانند نوع انتخاب مردم براساس کاریزمای رهبران و نه برنامه احزاب صورت می‌گیرد.

کاهش نسبی آراء احزاب اسلامی و آینده آنها

در مجموع نتیجه انتخابات اخیر پارلمانی در اندونزی حاکی از کاهش نسبی آراء احزاب اسلامی می‌باشد که به طور کلی ریشه در عملکرد ضعیف، اختلافات و انشعابات درون حزبی، عدم اتحاد بین آنها و حتی اختلاف نظر داخلی و نداشتن استراتژی در پیوستن به بلوک‌های ائتلافی، ضعف‌های مالی و مدیریتی و فقدان شخصیت‌های معتبر و توانمند، برخی عوامل خارجی و در نتیجه گرایش حامیان آنان به دیگر احزاب ملی گرا دارد. برخلاف پیش بینی قبلی بسیاری از حامیان حزب اسلامی عدالت و رفاه (PKS) و حتی افراد خارج از حزب، این حزب در کل توانست فقط آراء پایگاه‌های سیاسی ثابت خود را حفظ نماید. حزب اتحاد توسعه (قدیمی‌ترین حزب اسلامی اندونزی) نیز با کاهش شدید آرا مواجه شد. حزب رسالت ملی (PAN) که دارای پایگاه در سازمان اسلامی محمدیه و معتقد به اصل پانچاسیلا می‌باشد، تا حدودی توانست آراء سنتی حامیان خود را حفظ کند در حالی که حزب بیداری ملی (PKB) برگرفته از اندیشه اسلام سنتی نهضت العلماء است با کاهش شدید آرا روبرو شد.

با نگاهی عمیق‌تر به تاریخچه حضور احزاب اسلامی در اندونزی پس از استقلال (۱۹۴۵) نیز می‌توان کاهش تدریجی آراء آنها در انتخابات‌های سراسری این کشور را مشاهده کرد. در اوایل دهه ۵۰ و اواسط دهه ۶۰ میلادی، احزاب اسلامی مسیومی، نهضت العلماء، PSII و PERTI، ۴۴ درصد از کرسی‌های مجلس نمایندگان اندونزی را در اختیار داشتند. لاکن از دهه ۷۰ میلادی روند نزولی کاهش آراء احزاب اسلامی آغاز شد به طوری که در انتخابات سراسری پارلمانی سال ۱۹۷۱، احزاب اسلامی تنها موفق به کسب ۲۷,۱۱ درصد آرا شدند. به دنبال سیاست سوهارتو مبنی بر جمع کردن احزاب اسلامی اسلامی موجود در یک مجموعه یعنی حزب اتحاد توسعه، این حزب در انتخابات سال ۱۹۷۷ موفق شد ۲۹,۲۹ درصد آرا ملی را به خود اختصاص دهد. کاهش تدریجی آرا احزاب اسلامی همچنان ادامه داشت تا اینکه در انتخابات سال ۱۹۸۷ حزب اسلامی مذکور فقط ۱۵,۹۷ درصد آرا را کسب نمود. اما پس از سقوط دولت سوهارتو در سال ۱۹۹۸ و آغاز دوره اصلاحات سیاسی در اندونزی، ۱۰ حزب اسلامی نوظهور توانستند در مجموع ۳۷,۵۹ درصد آرا را در انتخابات سراسری ۱۹۹۹ به خود اختصاص دهند. پنج سال بعد در انتخابات سراسری ۲۰۰۴ تعداد هفت حزب اسلامی موجود موفق به کسب ۳۸,۳۵ درصد آرا شدند که عمده آرا (۷,۳۴٪) به طور غیرمنتظره توسط حزب اسلامی عدالت و رفاه (PKS) که در سال ۹۹ فقط ۱,۳۶ درصد آرا را به خود اختصاص داده بود، کسب شد. این در حالیست که در انتخابات اخیر احزاب اسلامی در مجموع کمتر از ۲۵ درصد آرا را بدست آورند.

به نظر می‌رسد که برخلاف دهه‌های ۵۰ و ۶۰ احزاب اسلامی در دوره اصلاحات (پس از ۱۹۹۸) تعهد و التزام عملی خود به ایدئولوژی اسلامی را از دست داده‌اند

و در خدمت رسانی به مردم در جایگاه حزب اسلامی که علی القاعده می‌بایست متفاوت با دیگر احزاب باشد خوب عمل نکردند. هم اکنون احزاب بیداری ملی و رسالت ملی برگرفته از اندیشه دو سازمان بزرگ اسلامی نهضت العلماء و محمدیه حتی موافق با صفت اسلامی برای حزب خود نیستند. در انتخابات اخیر (۹ آوریل ۲۰۰۹) فقط چهار حزب اسلامگرا (عدالت و رفاه، رسالت ملی، اتحاد توسعه و بیداری ملی) موفق به کسب حدنصاب پارلمانی (۲,۵ درصد) برای اعزام نماینده به پارلمان شدند لیکن احزاب اسلامی کوچکتر مانند هلال و ستاره و ستاره اصلاحات حتی نتوانستند این حد نصاب را بدست آورند. جالب اینکه مجموع آرا بدست آمده توسط چهار حزب اسلامگرای مذکور حدود ۲۴ درصد است و چنانچه احزاب رسالت ملی و بیداری ملی که برگرفته از دو سازمان بزرگ اسلامی هستند، اسلامی بودن حزب خود را رد نمایند، آراء احزاب اسلامی فقط حدود ۱۴ خواهد بود.

لازم به ذکر است که حزب اسلامی عدالت و رفاه نسبت به سال ۲۰۰۴ توانست فقط ۰/۴۵ درصد بر آرا خود در انتخابات اخیر اضافه نماید که بیشتر به خاطر جدیت این حزب در تبلیغات و تصور عامه بر پاک بودن و فارغ از هرگونه فساد مالی، جوان بودن و داشتن پایگاه در بین دانشجویان به ویژه در شهرهای بزرگ بود. با این وجود فارغ از درصد مذکور تعداد رأی این حزب یعنی ۸,۳۲۵ میلیون در انتخابات سال ۲۰۰۴ به ۸,۲۰۶ میلیون در انتخابات اخیر کاهش یافته است. هر چند که ممکن است حزب عدالت و رفاه با تقویت رهبری داخلی و پرورش شخصیت‌های مورد اعتماد برای جامعه و موفق ظاهر شدن در مجلس آتی و ائتلاف با یودیونو تصویر خوبی از خود بر جای بگذارد و به عنوان تنها نماینده گروه‌های اسلامی بتدریج جایگزین دیگر احزاب اسلامی در

سال‌های آتی گردد اما در مجموع این‌گونه ارزیابی می‌شود که احزاب اسلامی تاکنون به خاطر ناتوانی در پاسخگویی به نیازهای نسل جدید و جوان اندونزی عملکرد ضعیفی از خود نشان داده‌اند و به دلیل اختلافات درونی حتی نتوانسته‌اند رأی حامیان سنتی خود را نیز حفظ نمایند. به عبارت دیگر ضعف احزاب اسلامی در ترجمان هویت ایدئولوژیکی در برنامه‌های عینی جامعه، نوعی احساس نگرانی و هراس را در بین مردم ایجاد کرد و این علامت داده شد که احزاب اسلامی واقعاً نمی‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست داشته باشند. همچنین این تصور بین مردم عامه ایجاد شد که تفاوت خاصی بین احزاب اسلامی و غیراسلامی وجود ندارد به طوری که حتی تصور بر این است که احزاب بر پایه پانچاسیلا هم به اندازه کافی اسلامی هستند و می‌توانند نماینده خواسته‌های سیاسی و دینی آنها باشند.

عامل بعدی ضعف احزاب اسلامی این است که همانند دیگر احزاب در این کشور با مشکلات و اختلافات داخلی و ضعف همگرایی درونی مواجه هستند. پدیده و معضل مذکور نه تنها منجر به ضعف در مدیریت و بسیج منابع (هم داخلی و هم خارجی) می‌گردد بلکه این تصور منفی را ایجاد کرد که احزاب اسلامی حتی به نصایح و موعظه‌های خود مبنی بر تأکید اسلام بر اتحاد و برادری عمل نمی‌کنند. همچنین غفلت متفکران و فعالان اسلامی از پایان دوره تفکر ایدئولوژیک در دهه ۴۰ میلادی و سال‌های اولیه استقلال اندونزی و اینکه توجه کنونی جامعه به رهیافت‌های عملگرایانه است به طوری که برای جامعه اسلامی امروزی اندونزی پیشرفت‌های مادی و رفاه مهمتر از ایدئولوژی و معنویات است که این نیز ریشه در ضعف آموزه‌های اسلامی و پرداختن بیش از حد علمای

این کشور به امور سیاسی از طریق توسل به احزاب سیاسی و فراموش کردن کارویژه اصلی خود دارد.

با توجه به ضعف‌های مذکور می‌توان دریافت که احزاب اسلامی موجود علاوه بر عدم برخورداری از برنامه مشخص متمایزکننده با دیگر احزاب، با مشکلاتی چون عدم وجود رهبران مورد اعتماد، توانمند و معتبر (برخلاف دهه‌های ۵۰ و ۶۰) مواجه هستند و عوامل مذکور سبب شد تا اولاً حامیان آنها به احزاب دیگر چون دموکرات روی آورند و دیگر اینکه برای حفظ جایگاه خود در دولت و به منظور دستیابی به اهداف کوتاه مدت با هدف رسیدن به اهداف بلند مدت بدون در نظر گرفتن اصول و ایدئولوژی ائتلاف با حزب پیروز (دموکرات) را ترجیح دادند. اینکه آیا احزاب اسلامی در دولت یودیونو بتوانند در سیاست‌گذاری‌های ملی تأثیرگذار باشند خود نکته‌ای قابل تأمل است چراکه همین احزاب با توجه به تجربه دولت و مجلس گذشته در ائتلاف با دولت یودیونو چندان ثابت قدم نبودند.

ائتلاف احزاب سیاسی برای انتخابات ریاست جمهوری

طبق قانون انتخابات ریاست جمهوری، احزابی حق معرفی نامزد ریاست جمهوری دارند که بتوانند در انتخابات پارلمانی حداقل ۲۵ درصد از کل آراء ملی یا ۲۰ درصد از کرسی‌های مجلس را کسب نمایند. از میان ۹ حزب پیروز در انتخابات فقط حزب دموکرات به رهبری یودیونو می‌تواند نامزد ریاست جمهوری معرفی نماید. احزاب دیگر برای معرفی نامزد ریاست جمهوری بایستی با یکدیگر ائتلاف نمایند تا حد نصاب مذکور کسب نمایند. البته با توجه به سیستم چند حزبی اندونزی و به منظور تشکیل دولت قوی تحت حمایت مجلس قدرتمند و در مجموع ایجاد تفاهم بین دولت و مجلس، تمامی احزاب حتی حزب دموکرات برای تشکیل ائتلاف قوی تلاش می‌کنند.

احزاب دموکراتیک مبارز (به رهبری خانم مگاواتی) و گریندرا (آقای پرابووو) و هانورا (ویرانتو) با استفاده از جدائی یوسف کالا (حزب گلکار) و همراه نمودن ۴ حزب کوچک دیگر با امضای قرارداد مجلس ۲۰۱۴-۲۰۰۹ ائتلاف موسوم به ائتلاف بزرگ را در مجلس نمایندگان ملی و مجالس محلی در استان‌ها و شهرستان‌ها تشکیل داده‌اند. اما این احزاب برای تعیین نامزد مشترک ریاست جمهوری به توافق نرسیدند به طوری که یوسف کالا-ویرانتو و خانم مگاواتی-پرابووو جداگانه برای ریاست جمهوری ثبت نام کردند. از سوی دیگر احزاب دموکرات (یودیونو)، عدالت و رفاه، بیداری ملی، رسالت ملی و اتحاد توسعه در یک ائتلاف قرار دارند و از زوج ریاست جمهوری یودیونو-بودیونو حمایت کردند. به دنبال مخالفت احزاب عدالت و رفاه، رسالت ملی و اتحاد توسعه با معرفی بودیونو (رئیس کل بانک مرکزی) به عنوان نامزد معاون ریاست جمهوری توسط یودیونو، حزب دموکرات سعی کرد با رایزنی مجدد با احزاب مذکور آنها را نسبت به پذیرش بودیونو و ارائه دلایل و توجیحات اقتصادی در انتخابات بودیونو در آستانه بحران اقتصاد جهانی متقاعد سازد.

با تأمل در نحوه و واقعیت شکل‌گیری ائتلاف‌های مذکور که به شناخت فرهنگ سیاسی این کشور کمک می‌کند می‌توان دریافت که مهمترین انگیزه احزاب در ائتلاف با یکدیگر همان تقسیم قدرت و منابع ناشی از آن است و به ایدئولوژی، برنامه و چشم انداز حزبی، استراتژی مبارزاتی و یا فرهنگ سیاسی رهبران احزاب توجه چندانی نمی‌شود. این نوع ائتلاف‌ها که ائتلاف‌های فصلی خوانده می‌شود در اندونزی تبدیل به فرهنگ سیاسی اندونزی شده است. با نگاهی به سابقه ائتلاف‌ها پس از دو دوره حکومت پس از دوره اصلاحات در اندونزی از سال ۱۹۹۸، می‌توان نمونه ائتلاف‌های ناپایدار را مشاهده کرد. احزاب

متوسط مجلس تازه تأسیس در سال ۱۹۹۹ با پیشگامی احزاب رسالت ملی و اتحاد توسعه توانستند عبدالرحمن وحید (رئیس وقت نهضت العلماء) را به کرسی ریاست جمهوری بنشانند اما همین احزاب پس از دو سال وی را از قدرت برکنار نمودند. همچنین در انتخابات سال ۲۰۰۴ دو ائتلاف مهم یعنی ائتلاف ملی‌گرایی با حضور هفت حزب سیاسی (حمایت از نامزد ریاست جمهوری خانم مگاواتی - هاشم موزادی)، در برابر ائتلاف مردمی شامل ۹ حزب سیاسی (حمایت از نامزدی یودیونو - کالا) شکل گرفت. دو ائتلاف مذکور نتوانست دوام چندانی داشته باشد به طوری که با کشیده شدن انتخابات ریاست جمهوری به مرحله دوم و با عوض شدن جریان سیاسی، ائتلاف دیگر یعنی ائتلاف بزرگ احزاب در حمایت از یودیونو تشکیل گردید. با شکست نامزد ریاست جمهوری حزب گلکار (ویرانتو - صلاح الدین وحید) و امین رئیس - سیسوونو در مرحله اول، زوج یودیونو - کالا در مرحله دوم با کسب ۶۰/۶ درصد آرا در برابر خانم مگاواتی - هاشم موزادی پیروز شد. حالت طبیعی این بود که یکی از دو ائتلاف تبدیل به حامی دولت و دیگری در جایگاه اپوزیسیون قرار گیرد لکن واقعیت گونه دیگری شد به طوری که با شکست خانم مگاواتی و کنار رفتن اکبر تانجونگ از ریاست حزب گلکار در دسامبر ۲۰۰۴ ائتلاف ملی‌گرایی از بین رفت و یوسف کالا که به همراه یودیونو در انتخابات پیروز شد در کنگره سراسری حزب به ریاست حزب گلکار درآمد، وی حزب گلکار را از ائتلاف ملی‌گرایی بیرون کشید. بدین ترتیب حزب دموکراتیک مبارز به عنوان تنها حزب اپوزیسیون در مجلس باقی ماند.

از سوی دیگر ائتلاف مردمی احزاب بزرگ که پیروزی یودیونو - کالا را به همراه داشت نیز چندان ایده‌آل نبوده و نتوانست از پایداری و قوت لازم برخوردار باشد

چراکه یودیونو و حزبی (دموکرات) که در آن زمان حزب کوچکی بود و برای اولین بار در انتخابات سراسری شرکت می‌کرد حمایت زیادی را از طرف مجلس ۲۰۰۴-۲۰۰۹ نداشت. در نتیجه یودیونو مجبور بود از یکسو با حزب اپوزیسیون دموکراتیک مبارز که دومین حزب بزرگ مجلس بود مواجه شود و از سوی دیگر احزاب تحت ائتلاف با خود را که همواره به دولت دیکته می‌کردند و چندان به وی وفادار نبودند تحمل کند. به طور مثال در جریان افزایش قیمت سوخت توسط دولت یودیونو، احزاب ائتلافی مانند عدالت و رفاه، رسالت ملی حتی از حق تحقیق و تفحص که بالاتر از استیضاح می‌باشد علیه این سیاست دولت استفاده کردند. در نتیجه یودیونو مجبور بود در اتخاذ تصمیمات خود منافع احزاب تحت ائتلاف خود را در نظر بگیرد و شاید به همین خاطر بود که وی در اتخاذ تصمیمات خود همواره با شک و تردید، با احتیاط و غیرقاطع عمل می‌کرد تا مبادا دولت وی توسط مخالفینش با شکست و واژگونی مواجه نشود.

با نگاهی به ترکیب ائتلاف‌های اخیر پس از انتخابات پارلمانی ۲۰۰۹ برای حضور در انتخابات آتی ریاست جمهوری، به عنوان مثال حزبی که انتقاد اساسی به تحقق و اجرای حقوق بشر دارد با حزبی که نامزد آن با پرونده حقوق بشری مواجه است ائتلاف کرده است و یا اینکه یکی از شخصیت‌های سیاسی که پس از خروج از یک حزب اقدام به تأسیس حزب دیگر نموده است هم اکنون با همان حزب قبلی خود ائتلاف می‌کند. به طور معمول این‌گونه است که در اکثر این ائتلاف‌ها در قدم اولیه بین حزب پیروز و دیگر احزاب تحت ائتلاف نوعی معامله سیاسی در کابینه رخ می‌دهد لیکن بعد از مدتی با تغییر منافع سیاسی این همراهی و ائتلاف ممکن است به پایان می‌رسد. به خاطر تجربه تلخ ناهماهنگی بین دولت و

مجلس در طول پنج سال حاکمیت یودیونو که با موارد متعدد استیضاح حتی توسط احزاب تحت ائتلاف با وی همراه بود وی این بار که بیشترین کرسی‌های مجلس را در اختیار دارد سعی نمود تا یک ائتلاف قوی و پایدار در قالب یک منشور مکتوب را تشکیل دهد و به دنبال تحقق ائتلاف عملگرایانه همراه با همگرایی بالای سیاسی به منظور ایجاد انسجام در سطح ملی در جامعه تکثرگرای اندونزی با وجود احزاب دارای اصول و برنامه‌های متفاوت از یکدیگر است.

سخن پایانی

در مجموع انتخابات پارلمانی اندونزی با توجه به تخلفات فراوان در برگزاری انتخابات، بکارگیری سیاست پول و نیز موارد زیاد تقلب در شمارش آرا به خصوص در مناطق و شهرهای این کشور و همچنین موارد بسیار زیاد شکایات انتخاباتی تقریباً از سوی تمامی احزاب، بدترین نوع انتخابات در طول تاریخ سیاسی این کشور ارزیابی شده است. لیکن با توجه به رابطه خوب یودیونو با غرب هیچ‌گونه اعتراضی از سوی بازرسان غربی نسبت به انتخابات مذکور وجود نداشته است ضمن اینکه حزب حاکم دموکرات به رهبری یودیونو بیشترین آرا را در این انتخابات کسب نموده است.

پیروزی حزب دموکرات به رهبری یودیونو در انتخابات پارلمانی، کاهش نسبی آراء احزاب اسلامی و همچنین ورود احزاب جدیدالتأسیس گریندرا و هانورا به صحنه قدرت، نقشه سیاسی این کشور را برای دوره پنج‌ساله آتی تغییر داده است. شاید بتوان گفت که مهمترین عامل پیروزی چشمگیر حزب دموکرات و راه‌یابی دو حزب گریندرا و هانورا به مجلس، همبستگی درون حزبی و حرکات سازماندهی شده به همراه برخورداری آنها از رهبران شناخته شده نزد عامه مردم

اندونزی دانست که با استفاده از روانشناسی اجتماعی جامعه در انتخاب رهبران احزاب به جای خود احزاب با تبلیغ شعارهای عوام‌فریبانه و یا حتی کمک‌های نقدی مردم را به سوی خود جلب کردند. به همین خاطر تحلیلگران از دلایل مهم احتمال بسیار زیاد پیروزی یودیونو در انتخابات آتی ریاست جمهوری در ماه ژوئیه را شخصیت قابل قبول وی می‌دانند. با توجه به اصل اهمیت رهبری حزب، شخصیت سازی و کادرسازی توسط احزاب و از آنجائی که یودیونو در سال ۲۰۱۴ دیگر نخواهد توانست نامزد ریاست جمهوری شود پیش‌بینی می‌شود که حزب دموکرات با بحران رهبری نیز مواجه گردد.

در ارتباط با احزاب اسلامی، می‌توان گفت که عملکرد ضعیف احزاب اسلامی به دلیل اختلافات داخلی و یا عدم اتحاد آنها در اتحاد با یکدیگر این فرصت را به احزاب ملی‌گرا داد تا این تصور بین مردم بوجود آید که احزاب ملی‌گرا به خصوص حزب دموکرات که دارای ایدئولوژی ملی مذهبی است نیز می‌توانند تأمین‌کننده نیازهای مادی و معنوی آنها باشند. در میان احزاب اسلامی حزب عدالت و رفاه با برنامه ریزی برای آینده و با برخورداری از همبستگی درونی، حفظ ارتباط سالم با حامیان خود و با اثبات خود به عنوان یک حزب پاک و به دور از هر گونه فساد مالی و اخلاقی، چنانچه از ظرفیت‌های خود به خوبی بهره‌برداری نماید به‌رغم اختلاف نظر مسلمانان سنتی مانند سازمان نهضت العلماء، این حزب می‌تواند در آینده حتی نمایندگی احزاب اسلامی اندونزی را بر عهده بگیرد.

درخصوص ائتلاف احزاب سیاسی در مجلس و دولت برای دوره ۲۰۱۴-۲۰۰۹، با توجه به تجربه چنین ائتلاف‌هایی و نیز ظهور اولین نشانه‌های اختلاف قبل از انتخابات ریاست جمهوری به خصوص مانور سیاسی حزب

عدالت و رفاه در همین ابتدای امضای قرارداد ائتلاف و مخالفت این حزب با نامزدی یودیونو به عنوان نامزد معاونت ریاست جمهوری در کنار یودیونو، اختلاف نظر در حزب رسالت ملی در ائتلاف با یودیونو، حضور برخی از شخصیت‌های احزاب تحت ائتلاف با یودیونو در کنار دیگر زوج‌های نامزدی ریاست جمهوری به خصوص یوسف کالا- ویراتو و همچنین احتمال فعال‌تر بودن اپوزیسیون در مجلس بعدی به‌ویژه چنانچه ائتلاف بزرگ

مجلس ۲۰۱۴-۲۰۰۹ شامل احزاب دموکراتیک مبارز، گلکار، گریندرا و هانورا شکل گیرد، همچنین به‌رغم تلاش حزب دموکرات برای کنترل و جذب احزاب رقیب در مجلس آتی از طریق اعطای امتیازات سیاسی به نظر می‌رسد که مجلس بعدی مجلسی مقتدر و کاملاً در راستای سیاست‌های دولت یودیونو (در صورت پیروزی وی در انتخابات ریاست جمهوری) نباشد.

محمدتقی رجیبی

سفارت جمهوری اسلامی ایران - جاکارتا